

ПОТЕНЦІЙНІ РИЗИКИ РЕАЛІЗАЦІЇ ПРОЄКТІВ ДЕРЖАВНО-ПРИВАТНОГО ПАРТНЕРСТВА

Зайцева Л.О.

*кандидат економічних наук, доцент,
завідувач кафедри менеджменту*

*Луганського національного університету імені Тараса Шевченка
м. Полтава, Україна*

Державно-приватне партнерство (ДПП) – є важливим інструментом на шляху відновлення та модернізації національної економіки, розв’язання важливих соціально-економічних проблем шляхом об’єднання й застосування ресурсів державного й приватного секторів.

Світовий досвід реалізації проєктів ДПП свідчить про наявність потенційних ризиків для всіх його партнерів. Порядок виявлення та розподілу ризиків між партнерами у вітчизняній практиці ДПП закріплено в Методиці виявлення ризиків здійснення державно-приватного партнерства, їх оцінки та визначення форми управління ними. Відповідно до зазначеного нормативно-правового акту, кількісне оцінювання ризиків проводять на основі: аналізу чутливості; сценарного аналізу та методу Монте-Карло.

До істотних ризиків реалізації проєктів ДПП віднесено: отримання дозвільних документів та ліцензій; ризики у процесі проєктувальних та будівельних робіт; попит та ринок збуту; операційні ризики; нормативно-правові ризики; ризики фінансового та макроекономічного характеру; соціально-політичні ризики; форс-мажор [1].

Мінімізувати ризики при реалізації проєктів ДПП дозволяє адекватне управління ними. Методика оцінки ризиків передбачає реалізацію наступних етапів: збір інформації (визначення цілі проєкту ДПП, діагностика зовнішнього середовища, визначення можливих факторів та чинників появи ризиків); аналіз ризиків (виявлення ризиків, оцінка ризиків, ранжування ризиків); розподіл ризиків (принципи розподілу ризиків, класифікація, складання матриці ризиків; вибір засобів (форм) управління ризиками (зменшення ймовірності виникнення ризиків; пом’якшення; передача; прийняття; ліквідація ризиків); реалізація обраних форм управління (складання реєстру ризиків, моніторинг, контроль); оцінка результатів (складання звітності).

При оцінці необхідно враховувати поведінковий аспект партнерів (за допомогою аналізу індексу сприйняття ризику, індексу толерантності

до ризику та уникнення ризику, Risk Perception Index, Risk Tolerance Index, Risk Aversion), розуміння природи ризику при реалізації ДПП, а також обсягу зібраної інформації.

Фактори ризику поділяються на екзогенні ризики (політичні, юридичні, економічні, природні, ринкові) та ендогенні ризики (вибір проектів, проектне фінансування, будівництво, взаємини, експлуатація). Екзогенні ризики будівництва неконтрольовані й виникають під впливом зовнішніх чинників, (наприклад: стихійні лиха, ринковий ризик, відсотковий ризик та ін.), а ендогенні ризики виникають із конкретних контрактних факторів проектів ДПП [2].

Істотний вплив в дослідження ризиковості реалізації проектів ДПП вносять опитування НБУ щодо ризиків у фінансовому секторі (рис. 1), які свідчать про те, що війна з росією й надалі створює найвищі ризики для системи. На другому місці фактор корупції, діяльності правоохоронних органів та судової системи з відповідними відсотками 24% дуже висока та 53% висока. Серед істотних загроз також ризики шахрайств та кібернетичних загроз, неналежного захисту прав кредиторів та інвесторів, якості людського капіталу у фінсекторі, а також політичної та соціальної ситуації в країні [3].

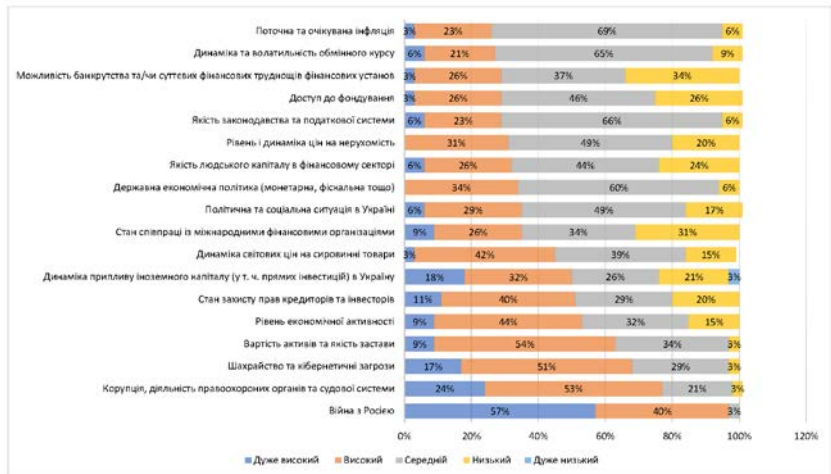

Рис. 1. Рівень ризику у фінансовому секторі України станом на травень 2023 р.

Після ідентифікації основних ризиків проектів ДПП, розуміючи їх природу, вірогідність виникнення, доречним є представлений розподіл зобов'язань стосовно ризиків між партнерами (табл. 1), що сприяє

пом'якшенню впливу ризиків, запобігає появи нових проявів ризику, підвищує вірогідність своєчасного виконання умов угоди, зменшення додаткових витрат на їх усунення та мінімізацію відповідно до угоди. Отже, в представленому розподілі, основні зобов'язання щодо ризиків проекту ДПП максимально покладено на приватного партнера.

Таблиця 1

Типовий розподіл зобов'язань щодо ризиків між партнерами у проєктах ДПП

Категорія ризику	Опис	Розподіл зобов'язань щодо ризиків
Об'єкти, що існують	Придатність для використання в переплануванні	Держава
Умови ділянки	Забруднення, будівельні матеріали	Держава, приватний партнер
Екологія	Дотримання екологічних заходів	Приватний партнер
Проектування	Цільова придатність	Приватний партнер
Будівництво	Відповідальність за строки та витрати	Приватний партнер
Трудові відносини	Трудові суперечки та затримки	Приватний партнер
Введення в експлуатацію	Затримки та витрати на усунення недоліків	Приватний партнер
Попит на послуги	Виведення доходів третіх осіб	Приватний партнер
Мережевий ризик	Підключення до мережі постачальників	Приватний партнер
Ризик витрат на життєвий цикл	Відповідальність за вартісні зміни	Приватний партнер
Політичний ризик	Зміни податкового законодавства	Держава
Фінансовий ризик	Зміна відсоткових ставок та курсів валют	Приватний партнер
Форс-мажор	Непередбачувані випадки	Приватний партнер

Джерело: [4, с. 187]

Отже, ефективному управлінню ризиками ДПП сприяє чітке розуміння партнерами сутності поняття «ризик ДПП». Об'єктивної оцінки та необхідної концентрації уваги потребують дані аналізу щодо партнерів, процесів, інструментів, структури та інформації в рамках реалізації проєкту ДПП.

Список використаних джерел:

1. Методика виявлення ризиків, пов'язаних з державноприватним партнерством, їх оцінки та визначення форми управління ними : Постанова Кабінету Міністрів України від 16.02.2011 № 232. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/232-2011-%D0%BF#Text>
2. Alzahrani S., Boussabaine H. Risk mapping in public private partnership projects. Proceedings of the Second International Conference on Advances in Social Science, Economics and Management Study-SEM. 2014. P. 83–86.
3. Опитування про системні ризики фінансового сектору. Травень 2023 року. URL: https://bank.gov.ua/admin_uploads/article/Risk_Survey_2023-H1.pdf?v=4
4. Regan M., Smith J., Love P. Assessing Risk in Infrastructure PublicPrivate Partnerships. International Conference on Infrastructure Development and Investment Strategies for Africa. Zambia, 2014. P. 177–190.